

บทที่ 4

สภาพสังคม ประชากร และระบบสืบมรดก (จากสมัยสถาปนาตะวันออก-มัสโกวี)

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่าบรรพบุรุษส่วนใหญ่ของรัสเซียนั้นมีสภาพเหมือนชาวยุโรปอื่น ๆ คือมักเป็นพวกเร่ร่อน เลี้ยงสัตว์ (Pastoral People) เมื่อไปตั้งถิ่นฐานใหม่จึงเริ่มเปลี่ยนอาชีพเป็นเกษตรกรรม แต่ก็โชคร้ายที่เขตอพยพของพวกสถาปนาตะวันออกนั้นมักไม่สมบูรณ์ พวกพินน์หรือเตอร์คก็มักประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพเสริม อาชีพหลักคือการหาของป่าและจับปลา มีการเลี้ยงสัตว์ในเขตสตีปป์ สำหรับพวกรัสเซียเท่านั้นกลับมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเลือกการเกษตรกรรมทั้ง ๆ ที่สภาพการไม่อำนวย ด้วยเหตุนี้จึงได้ก่อให้เกิดปัญหาตลอดสมัยแห่งประวัติศาสตร์รัสเซีย

ปัญหาที่อาจสรุปได้คือ

1. ปัญหาความแตกต่างในเนื้อที่ดินทางเหนือและเขตฝนตกต่าง ๆ กัน กล่าวคือ ฝนมักจะตกหนักจนเกินไป ในบางท้องที่ หรือบางครั้งก็ตกไม่ตรงเวลาเพาะปลูก ทำให้พืชเกษตรกรรมเสียหายไม่น้อยกว่า 1 ใน 3

2. ดินแดนทางเหนือสุดของรัสเซียซึ่งอยู่ในเขตเหนือสุดของโลกระดับเดียวกับแคนาดา ตามความเป็นจริงนั้นรัสเซียครอบครองดินแดนส่วนใหญ่ที่มีภูมิอากาศแบบกึ่งทรอปิค (ได้แก่ ไครเมีย คอเคซัส และตุรกีสถาน) แต่ดินแดนเหล่านั้นก็ได้มาภายหลังเมื่อครั้งประมาณตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือสมัยจักรวรรดินิยม ซึ่งในระยะเริ่มสถาปนารัฐนั้นดินแดนส่วนใหญ่ของรัสเซียจะคงอยู่ในระหว่างเส้นรุ้งขนานที่ 50° และ 60° องศาเหนือซึ่งอยู่ในเขตเดียวกับแคนาดา ซึ่งการจะเปรียบเทียบดินแดนสองแห่งก็ต้องคิดถึง

ก. จำนวนประชากรแคนาดาเคียนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศในเขต ทะเลสาบใหญ่ (Great Lakes) และลุ่มแม่น้ำเซนต์ ลอเรนซ์ (St. Lawrence) ในบริเวณเส้นรุ้งขนานเดียวกับแหลมไครเมียกับเขตทุ่งหญ้าสเตปป์ของทวีปเอเชีย ประชากร 9 ใน 10 ส่วนของแคนาดาจะอาศัยอยู่ในบริเวณสองร้อยไมล์ ที่ชายแดนของสหรัฐ ส่วนทางตอนเหนือจะมีประชากรเบาบางและไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการเกษตร

ข. ตลอดสมัยแห่งประวัติศาสตร์ของแคนาดานี้ได้มีสัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นกับประเทศเพื่อนบ้านที่ร่ำรวยกว่าคือสหรัฐตลอดมาซึ่งนับว่าได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วย

ค. แคนาดาไม่มีประชากรมากเกินไป ประชาชนไม่มีงานทำก็อาจจะเคลื่อนย้ายไปหาที่ทำงานในสหรัฐได้

สำหรับในรัสเซียเองขาดโอกาสที่กล่าวถึงมาแล้วข้างต้น ประเทศเพื่อนบ้านทั้งที่เป็นมิตรไม่สามารถเกื้อกูลได้ รัสเซียจะต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติของตนเองและประชากรก็มียากมายแม้ในประมวลคริสต์ศตวรรษที่ 18 ประชากรรัสเซียก็มากกว่าประชากรแคนาดาเคียนในปัจจุบัน

นอกจากนี้รัสเซียก็มีฤดูที่สามารถทำการเพาะปลูกได้สั้นมาก ในเขตทุ่งหญ้าไทกาของรัสเซียคือบริเวณรอบ ๆ เมืองนอฟโกรอดและเซนต์ ปีเตอร์เบิร์ก จะมีเวลาเพียง 4 เดือนจากตอนกลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน บริเวณที่ราบตอนกลางใกล้ ๆ มอสโกมีเวลาประมาณ 5 เดือนครึ่ง (กลางเดือนเมษายนถึงปลายเดือนกันยายน) ในเขตสเตปป์มีเวลา 6 เดือน นอกจากเวลาเหล่านี้แล้วรัสเซียไม่มีโอกาสทำการเพาะปลูกได้เลยเพราะพื้นดินจะแข็งเป็นหิน และส่วนใหญ่ก็มักจะถูกปกคลุมไปด้วยหิมะ

ในยุโรปตะวันตกนั้นมีเวลาทำการเกษตรถึง 8 หรือ 9 เดือนกล่าวคือ ชาวยุโรปโอกาสทำงานเกษตรกรรมมากกว่าชาวรัสเซียประมาณ 50-100 เปอร์เซ็นต์ ในหน้าหนาวก็อาจจะหันเหไปประกอบงานอาชีพอื่นได้ด้วยทำให้เกิดการสูญเสียเปล่าทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากมีฤดูเพาะปลูกอันแสนสั้นและมีฤดูหนาวอันยาวนานนี้เองที่ทำให้ชาวรัสเซียประสบความยุ่งยากหลายประการ เช่นต้องเก็บพืชสัตว์ไว้ในคอกนานกว่าชาวยุโรปตะวันตกอื่น ๆ ถึง 2 เดือน เมื่อปล่อยออกสู่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงเหล่านี้ก็จะอยู่ในสภาพที่ขม

โซ่ ปศุสัตว์ของรัสเซียจึงมีสภาพที่ค่อนข้างจะต่ำและคนเลี้ยงก็พลอยหมดกำลังใจ

สรุปความเสียหายเปรียบของรัสเซียก็คือ

1. ดินไม่สมบูรณ์
2. ฝนตกไม่แน่นอนและฤดูที่เพาะปลูกสั้นมาก

สภาพชีวิตของชาวนาชาวไร่ในรัสเซียจึงไม่ค่อยกระเตื้องขึ้นสู่สภาวะอันน่ายินดีเลย ดังเช่นที่นักประวัติศาสตร์รัสเซียท่านหนึ่งได้บันทึกไว้ว่า

"....Their condition is already so bad it cannot deteriorate further. They are perishing completely. But then, later on, they turn out to be worse of yet; in the fifteen century still worse, in the sixteenth, seventeenth, eighteenth, nineteenth centuries, all time worse worse and worse. And so it goes until the Great October Socialist Revolution...."¹

คำตอบที่แน่นอนที่สุดก็คือทัศนภาพในอดีตของการดำรงชีวิตอยู่และมาตรการครองชีพของชาวนาชาวไร่รัสเซียนั้นน่าจะผิดพลาด ได้มีการคำนวณของชาวนานอพอโโกรอดในศตวรรษที่ 15 และของชาวไร่ชาวนา Belorussian-Lithuanian ในคริสตศตวรรษที่ 16 (ซึ่งทั้งสองพวกนี้มักจะอาศัยกันอยู่ในเขตกันดารภาคเหนือ) ว่า คนสองพวกนี้ก็ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอควรแก่ทัศนภาพ มาตรฐานการเกษตรจึงอยู่แค่การเลี้ยงตัวเองได้แต่ไม่ถึงขั้นทำรายได้ให้แก่ชาวนาเหล่านั้น สรุปว่าการเกษตรของรัสเซียมันอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดในยุโรป

ถ้าจะกล่าวในด้านตลาด รัสเซียก็จัดอยู่ในสภาวะขาดแคลนตลาด เนื่องจากมีสินค้าที่จะส่งออกน้อยเข้าสินค้าบางอย่างที่มีอยู่นั้นก็มีผู้ที่ทำการส่งออกอยู่แล้วคือซาร์และพวกขุนนางที่มั่งคั่ง เมื่อขายสินค้าแล้วก็ชวนชวหาสินค้ามาเข้าเป็นพวกสิ่งของฟุ่มเฟือยสินค้าหลักของรัสเซียที่ส่งออกก็คือ ข้าว (cereals) รัสเซียรักษาระดับการส่งออกจนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งบางครั้งก็ส่งออกโดยไม่คำนึงว่าประชาชนในประเทศของตนจะขาดแคลนเพียงใด อันที่จริงนั้นถ้า

¹Richard Pipes, *Russia Under the Old Regime* (New York : Charles Scribner's sons) p. 8

จะให้เพิ่มการผลิตอีกก็จะแก้ปัญหาได้ แต่ต้องมีการลงแรงหาเครื่องจักรมาเพิ่มซึ่งผลที่ได้รับนั้นไม่
อาจประกันได้ว่าจะคุ้มกับการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกชาวนาชาวไร่เองก็ไม่ยินดีที่จะให้มี
การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตประการหนึ่งประการใด การลงทุนมีบ้างในเขตผลิตอาหารภาคใต้
เพื่อส่งไปอังกฤษและเยอรมนี แต่ผลที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ความคิดโดยทั่วไปจึงย่ำอยู่ที่ว่า
การลงทุนเพื่อปรับปรุงที่ดินเก่ามาใช้ประโยชน์นั้นสู้การบุกเบิกที่ดินใหม่ ๆ ไม่ได้จนถึงประมาณปี
1880 จึงปรากฏว่าไม่มีเนื้อที่ว่างเพื่อการเกษตรเหลืออยู่ทางภาคใต้ของรัสเซีย ค่าเช่าที่ก็เพิ่ม
สูงขึ้นรวมทั้งเมื่อถึงสมัยแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรมผลิตผลของชาวนาชาวไร่ที่อาจจะขายทำราย
ได้ได้บ้างก็สูญเสียดูดโดยสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม ในสมัยที่ยังมิได้มีการกำหนดเขตแดนแน่นอนนั้นชาวนาชาวไร่รัสเซีย
ก็ต้องถูกผลักดันให้แสวงหาดินแดนใหม่ไปเรื่อย ๆ ทั้งที่ดินเก่าของตนให้รกร้าง เพื่อก้าวไปหาที่
ดินใหม่ที่ยังมีผู้ใดไปถึงการแสวงหาดินแดน (Colonization) จึงกลายเป็นพื้นฐานแห่ง
ประวัติศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่งของชาวรัสเซีย ดังที่เกลียเชฟสกี (Kliuchevskii) เขียนไว้
ว่า "ประวัติศาสตร์รัสเซียนั้นก็คือประวัติศาสตร์ของประเทศที่แสวงหาดินแดนในประเทศของตัวเอง"²

ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 16 การบุกเบิกดินแดนใหม่ของชาวรัสเซียก็ถูกจำกัดอยู่เฉพาะ
ทางภาคตะวันตกของเขตป่าไม้ เนื่องจากเขตสเตปป์เป็นเขตดินดำสมบูรณ์ด้วยจึงเป็นบริเวณที่
ชาวรัสเซียต้องการจะยึดครองไว้เป็นที่มั่นคงในขณะนั้นส่วนใหญ่ก็ถูกยึดครองโดยพวกนอมาดิก
เตอร์ก ซึ่งไม่ส่งเสริมให้เกษตรกรรมหลักมั่นคงในดินแดนนั้น ถนนที่มุ่งไปภาคตะวันออกก็ถูกขัด
คันโค โกลเดน ฮอร์ด³ เพราะฉะนั้น ดินแดนที่เปิดกว้างสำหรับรัสเซียที่จะมุ่งแสวงหาดินแดนจึง
เหลือเฉพาะทางเหนือเท่านั้นคือ ทางตอนเหนือของแม่น้ำโวลกาซึ่งเขตนี้อุปสรรคคือประชากร
อยู่อาศัยไม่ได้มากนัก

การเปลี่ยนแปลงสมัยบุกเบิกของรัสเซียเริ่มสมัยภายหลังการยึดครองระหว่างปี.ศ.
1552-6 โดยคาเนทแห่งคาร์ซาน (Khanates of Kazan) และอัสตราคาน (Astrakan

²V.O. Kliuchevskii, *Stolypinskaia reforma*, 2nd. ed. (Moscow
1930) p. 18

³เขตยึดครองของมองโกล

พวกрусเซียเริ่มอพยพฝรั่งเศสเข้าสู่เขตตอนกลางของแม่น้ำโวลกา บางพวกก็ถูกผลักดันให้รุกไปข้างหน้า ข้ามเขตภูเขาอูราลเข้าสู่ภาคใต้ของไซบีเรีย ซึ่งเป็นเขตที่มีเนื้อที่ดินดำสมบูรณ์โดยเฉพาะ เข้าสู่เขตที่เรียกว่า "เขตพื้นที่ดินดำตอนกลาง"

เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ 18 ปรากฏว่ามีผู้อพยพจากรุสเซียลงไปทางใต้มากกว่า 2 ล้านคน เข้าไปในบริเวณป่าไม้ของเขตสเคปป์แท้และอีกประมาณ 400,000 คนก็อพยพเข้าสู่ไซบีเรีย ในที่สุดก็ยึดแนวดินดำไว้ได้หลังปี ค.ศ. 1783 ซึ่งเป็นปีที่รุสเซียทำการผนวกไครเมีย ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20 ประชากร 12-13 ล้านคน ผู้คนเริ่มอพยพเข้าสู่ดินแดนตอนใต้ของไซบีเรียและเขตสเคปป์ของเอเชียกลาง จนชาวพื้นเมืองเอเชียดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในเขตนั้นต้องล่าถอยไป

ในสมัยต้นคือเมื่อประมาณ ค.ศ. 1552-1861 นั้นกลุ่มชาวรุสเซียที่อพยพมักจะประกอบด้วยพวกชาวนาเสรีหรือไมก็ เป็นพวกเซอร์ฟที่หลบหนีหรือไมก็เป็นพวกเซอร์ฟจากส่วนกลาง อพยพไปทำงานตามที่นาของนายทหารที่รับราชการอยู่ตามชายแดน หลังจากปีแห่งการปลดปล่อยเซอร์ฟเมื่อปี ค.ศ. 1861 พวกอพยพส่วนใหญ่ก็มักเป็นพวกชาวนาเสรีที่อพยพออกมาด้วยความช่วยเหลือจากรัฐบาลเพื่อลดจำนวนประชากรหนาแน่นตามแคว้นภาคกลาง เวลาผ่านไปหลายศตวรรษ จำนวนประชากรรุสเซียก็รวมกันอยู่เหมือนรูปลิ้ม มีฐานอยู่ทางดินแดนภาคตะวันตกของเขตป่าไม้ และมีส่วนปลายแหลม อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้และต่อ ๆ มา ก็มีการอพยพไปยังเขตสเคปป์ และในปัจจุบันนี้บริเวณที่มีประชากรไปรวมกันอยู่มากที่สุดก็คือในเขตที่เรียกว่า เขตดินดำ ซึ่งแม้ในสมัยแห่งการปฏิวัติก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมาบ้าง ระหว่างปี ค.ศ. 1926-1939 มีผู้อพยพไปทางภาคตะวันออกมากกว่า 4 ล้านคน ส่วนใหญ่อพยพไปสู่เขตทุ่งหญ้า Kazakh และถึงปี ค.ศ. 1970 การเคลื่อนย้ายก็ทำให้สะตูดุหุดยังคงไม่ผู้คนในส่วนกลางกลับเบาบางลงและไปหนาแน่นอยู่ตามชายแดน ในที่สุดชาวรุสเซียที่อพยพไปตามชายแดนเหล่านั้นก็จะมีจำนวนมาก กล่าวคือมากกว่าชาวพื้นเมืองอื่น ๆ ซึ่งต่างชาติต่างพันธุ์และภาษากับชาวรุสเซียเอง⁴ อันทำให้เกิดปัญหาเรื่องการตั้งถิ่นฐานพอสมควร

⁴ เมื่อสิ้น พ.พ II ได้มีการอพยพของชาวรุสเซียไปทางตะวันตกเข้าสู่ดินแดนของชนชาติต่าง ๆ คือ โปแลนด์ เยอรมัน และบอลติก การขยายดินแดนตอนนี้มีลักษณะตรงกันข้ามกับการแสวงหาดินแดนในอดีตเพราะส่วนใหญ่เป็นการอพยพเข้าสู่เขตเมือง ซบไล้ และคุกคามชาวพื้นเมืองเหล่านั้น ตามอุดมคติใหม่ของคนคือ "ลัทธิชาตินิยม"

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชาวรัสเซีย

1. สภาพภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตรกรรมชาวรัสเซีย ทางภาคเหนือส่วนใหญ่ต้องอาศัยการทำนาแบบนาร่วม ส่วนทางใต้กลับต้องอาศัยการช่วยตัวเอง ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลที่เกษตรกรรมของรัสเซียนั้นมีเวลาเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวระหว่าง 4-6 เดือนเท่านั้น⁵ บางครั้งแรงงานเฉพาะภายในครอบครัวก็ไม่เพียงพอสำหรับการทำงานในเขตป่าไม้ จำเป็นต้องอาศัยเพื่อนบ้าน

2. โดยปกติชีวิตครอบครัวของชาวรัสเซียเป็นชีวิตที่ต้องอยู่ร่วมกันมี พ่อ แม่ ลูก เล็ก และลูกชายที่แต่งงานแล้ว พร้อมกับภรรยาและลูก ๆ หัวหน้าครอบครัวก็คือ bol'shak (ผู้ใหญ่, เจ้านาย) คือพ่อ ถ้าพ่อเกิดตาย ครอบครัวก็แตกแยก หรือไม่ลูกชายคนโตก็จะต้องทำหน้าที่แทน

หน้าที่ของ bol'shak ก็คือ วางแผนการทำนา เตรียมการไถหว่าน มีสิทธิตามกฎหมายที่ประกาศใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1860 สามารถระงับกรณีพิพาทภายในครอบครัวได้ ทรัพย์สินมรดกถือเป็นของกลาง ครอบครัวใดใหญ่ก็ได้เปรียบในสังคม ถ้ามี bol'shak ฉลาดก็จะได้เปรียบครอบครัวอื่นอย่างมาก บรรดาลอร์ดและผู้ปกครองก็นิยมการติดต่อกับหัวหน้าครอบครัวยิ่งไปกว่าการติดต่อกับประชาชนรายตัว รวมทั้งถ้าเกิดมีคนงานคนใดคนหนึ่งไม่สบายมาทำงานไม่ได้ ลอร์ดก็ไม่ต้องรับผิดชอบในการรักษา แต่ปล่อยให้หัวหน้าครอบครัวดูแลรับผิดชอบกันเอง ทว่าในส่วนของคนภายในครอบครัวมักจะไม่พอใจนักที่คนหลายครอบครัวต้องเข้ามารวมกันอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกัน แต่ละครอบครัวก็มักจะอยากเป็นเจ้าของทรัพย์สินตามลำพัง ดังนั้น เมื่อมีโอกาสได้รับอิสรภาพส่วนบุคคลใน ปี ค.ศ. 1861 พวกครอบครัวเหล่านี้ก็ต้องลงมือทำลายระบบครอบครัวรวมนี้โดยทันที

3. ระบบสังคมของพวกสลาวเก่านี้ก็คือระบบชุมชนแห่งชาติกุล (tribal community) มีประชาชนในแต่ละชาติกุลประมาณ 50-60 คน มีความเกี่ยวพันกันทางสายเลือดและทำงานร่วมกันเป็นหมู่ แต่ต่อมาก็เปลี่ยนไปเป็นแบบคอมมูน มีพื้นฐานสำคัญคือระบบครอบครัวรวม (joint type) เป็นเจ้าของพื้นที่ดินและทุ่งหญ้าร่วมกัน เรียกว่า "mir" หรือ Obshchina

⁵ ในยุโรปตะวันตกมีเวลาถึง 8-9 เดือน

ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1840 ได้เกิดมีกลุ่มบุคคลคณะเรียกว่า slavophiles ถือว่าคอมมูนชาวนานี้คือสถาบันที่จำกัดเฉพาะในรัสเซียที่ยังสรรเสริญว่าชาวรัสเซียไม่มีพวก bourgeois ที่กระหายกำไรอย่างในยุโรปตะวันตก ความเชื่อดังกล่าวนี้มีมาถึงปี ค.ศ. 1854 ผู้สนับสนุนแนวคิดตะวันตกคือ Boris Chicherin ให้ความเห็นว่าชุมชนชาวยุโรปไม่มีใช้เป็นแบบเก่าแก่หรือกำเนิดมาแต่ก่อน แต่เกิดขึ้นเมื่อคริสต์ทศวรรษที่ 18 ทรงจัดตั้งขึ้นเพื่อความสะดวกในการเก็บภาษี ก่อนหน้านั้นชาวนาทุกคนจะต่างก็มีที่ดินเป็นของตน ซึ่งแม้ขัดแย้งนี้จะไม่เห็นเหตุผลหนักแน่นแต่นักศึกษาร่วมสมัยก็มักจะมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าสถาบันนี้เกิดใหม่จริง และมีได้มีสถาบันหลักโคเกิดก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 18 สถาบันนี้เกิดขึ้นเพราะความกดดันจากพวกเจ้าของที่ดินและรัฐที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการก่อตั้ง ในทางเศรษฐกิจเองก็เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีเกิดขึ้นมานั้นเป็นผลมาจากอำนาจต่อรอง 2 ประการคือความสามารถในการใช้ที่ดินและการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินแบบคอมมูนในที่ซึ่งที่ดินมีน้อยระบบคอมมูนก็มักประสบความสำเร็จ แต่ในที่ที่ว่างเปล่าจำนวนมากนั้นจะถูกครอบครองและถือ เป็นของตนโดยเอกเทศ

อย่างไรก็ดี ในสภาพที่เป็นจริงแล้ว ในสมัยจักรวรรดิรัสเซียนี้ชาวนาชาวยุโรปส่วนใหญ่ของรัสเซียจะเป็นเจ้าของที่ดินในแบบคอมมูน สำหรับในมณฑลตอนกลางจะถือว่าคอมมูนเป็นของกลางที่ดินจะถูกแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ โดยคำนึงถึงคุณภาพและระยะทางจากหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ แต่ละครอบครัวก็จะได้รับการแบ่งสรรที่ดินตามสิทธิ์ตามจำนวนของสมาชิกถือว่าเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัว (adult members) รวมทั้งผู้หญิงที่แต่งงานแล้วที่มีอายุต่ำกว่า 48 ปี ช่องยาวที่แบ่งนั้นค่อนข้างแคบและถือความกว้างประมาณ 9-12 ฟิต ยาวประมาณ 100 หลา แต่ละครอบครัวอาจจะได้ที่เป็นแถบ (strips) ถึง 30 หรือ 50 แถบ กระจายกันอยู่ในสถานที่ต่างกันรอบ ๆ หมู่บ้าน การแบ่งตั้งนี้จุดประสงค์สำคัญก็เพื่อให้สมาชิกของหมู่บ้านได้เสียภาษีโดยทั่วถึงกัน เมื่อครอบครัวมีสมาชิกเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็จะมี การจัดแบ่งที่ดินใหม่ซึ่งก็เพื่อรักษาจุดประสงค์ที่ว่า การแบ่งที่ดินจะเป็นไปโดยทั่วถึงกันและทุกครอบครัวจะได้ต่างมีที่ดินเพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเองได้รวมทั้งมีเงินเสียภาษีให้แก่รัฐและเจ้าของที่ดิน โดยปกติแล้วชาวนามักจะคงได้สิทธิในช่วงที่ดินที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ แต่เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นจำนวนที่ดินที่ประชากรจะพึงได้ก็จะลดจำนวนลง หรือในบางครั้งก็จำเป็นที่ทางรัฐจะต้องทบทวนการจัดแบ่งที่ดินใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่งนั้นคือคอมมูนในสมัยก่อนการปฏิวัติกับระบบนา
รวม (collective farms-kolkhozy) ที่นำมาใช้ระหว่างปี ค.ศ. 1928-1932 ตามแบบ
ของลัทธิคอมมิวนิสต์ มักจะเกิดการสับสนกัน แต่ที่อาจกล่าวถึงในที่นี้ในสรุปลงความได้ว่า mir นั้น
ไม่ใช่ระบบนา รวม การทำนาในที่ที่ตนได้รับนั้นถือเป็นส่วนบุคคล ชาวนาที่สังกัดอยู่ใน mir นั้นก็
จะได้รับผลผลิตที่ตนได้ลงแรงไปนั้น เป็นของตน ซึ่งใน kolkhozy นั้นเป็นผลผลิตที่รัฐจะทวนมา
จ่ายให้ชาวนาตามแรงที่ลงไป ดังนั้น soviet kolkhozy นั้นจึงมีลักษณะคล้ายระบบ serfdom
(misiachina) มากกว่า ภายใต้ระบบนี้เจ้าของที่ดินก็จะรวบรวมที่ดินไว้แล้วจ้างพวกชาวนา
ทำงานเต็มที่ในที่ดินนั้น แล้วก็จ่ายค่าจ้างให้ชาวนาแทนการจ่ายเป็นผลผลิต

ไม่เหมือนกับครอบครัวรวม แต่จะเป็นครอบครัวที่เข้ามาผูกพันกันเพราะสาเหตุทาง
เศรษฐกิจและความกดดันจากเบื้องบน คอมมูนก็จะพยายามสร้างความจงรักภักดีโดยให้ความปลอดภัย
แก่ที่และจะไม่จำกัดการเคลื่อนย้ายจนเกินไป มีการเปิดทางออกไปสู่ทุ่งหญ้าและร่วมกันทำนาใน
ที่สมบูรณ์มีอากาศดีและใช้ระบบทุ่งนาเปิดโล่ง ซึ่งผู้จัดระบบดังกล่าวนี้ก็คือคณะกรรมการของ mir
ซึ่งประกอบด้วย bolshaks ทั้งหมด

ในด้านการปกครองนั้น รัสเซียเริ่มต้นในลักษณะของการกระจายอำนาจแต่ละท้อง
ถิ่นนั้นก็กำลังกันปกครองตนเอง ความต้องการที่จะรวมเข้าเป็นประเทศเดียวกันจึงยังไม่เกิด
สภาพภูมิประเทศที่กั้นการผลักดันให้ต้องมีการแสวงหาที่ดินใหม่ ซึ่งถ้าเป็นการขยายในเขตไทกา
(Taiga) ก็คงจะไม่ต้องอาศัยกำลังทหาร แต่สภาพที่เป็นจริงนั้นเขตสมบูรณ์จะอยู่ในเขตบริเวณ
ทุ่งหญ้าสเตปป์ อันเป็นที่อยู่ของพวกเร่ร่อน คือ เตอร์กิก และมองโกล พวกนี้มักนิยมการปล้นสดมภ์
จับผู้คนไปเป็นทาส แม้ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อกำลังทางการเมืองและเศรษฐกิจของรัสเซีย
เข้มแข็งขึ้นแล้วก็ยังไม่อาจบุกเข้าไปในเขตดินดำได้ ตรงกันข้ามยังถูกพวกเตอร์กิกเหล่านี้รุกราน
อยู่เนื่อง ๆ เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 ก็ต้องเผชิญการรุกรานจากทางใต้และตะวันออก
เฉียงเหนือได้ไม่ วันแต่ละปี รัสเซียต้องต่อสู้เพื่อป้องกันตัวแม้ทางตะวันตกซึ่งดูเหมือนจะสงบ
กว่าก็ต้องทำสงครามกับโปแลนด์ ลิทัวเนีย สวีดิช และเยอรมันด้วย เพราะพวกเหล่านั้นต้องการ
ขยายตัวออกมาสู่ภาคตะวันออก หรือบางครั้งรัสเซียเองก็ต้องรบเพื่อหาทางออกทะเล เพื่อหาที่
สมบูรณ์ เช่นจักรภพโพลิช-ลิทัวเนียเป็นต้น ดังนั้น รัสเซียจึงเริ่มเป็นความจำเป็นในการจัดตั้ง

กองทัพ เพราะต้องอาศัยกำลังในการทหารในการขยายดินแดนที่อาจจะจะเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของรัสเซียได้ด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้รัสเซียจึงมุ่งสถาปนาระบบราชการ (bureaucratic regime) แบบ despotic หรือ "Asiatic " ทว่าระบบ Oriental Despotism ของรัสเซียแทนที่จะมุ่งเพื่อการทหารกลับมุ่งไปที่การรวมและการจ่ายน้ำในการชลประทานซึ่ง Karl Wittfogel เรียกว่า "agrodespotism" คล้ายคลึงกับดินแดนบางส่วนในเอเชีย และอเมริกากลาง รัสเซียไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างอำนาจเพื่อช่วยในการควบคุมการแสวงหาความมั่งคั่งจากพื้นดิน รัสเซียจะมีการทำไร่นาแบบกระจัดกระจาย มิใช่การทำไร่ขนาดใหญ่ระบบที่พื้นดินเดียว และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจจากส่วนกลาง จนกระทั่งถึงสมัยของสงครามคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1918 ทั้งที่การจัดระบบนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น อุปสรรคของการที่จะทำดังนี้ก็คือสภาพธรรมชาติไม่อำนวยให้ นอกจากนี้ ก็มีอุปสรรคคือการขนส่งและการคมนาคมในรัสเซียเองก่อนสมัยที่จะมีการใช้รถไฟ โทรเลข ซึ่งเหล่านี้ทำให้เห็นวาระบบ Oriental Despotism นั้นใช้ไม่ได้ในรัสเซียระยะทางซึ่งห่างไกลกัน และอากาศที่ประกอบด้วยความหนาวเย็นอันร้ายกาจ นำท่วมในฤดูใบไม้ผลิเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างถนนหนทาง ในเปอร์เซียเมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ 5 นั้นปรากฏว่าผู้สื่อสารของพระเจ้าจักรพรรดิคาร์ตุสเดินทางไปตามถนนพระราชาด้วยอัตรา 380 ก.ม. ต่อ 24 ชั่วโมง ในมองโกลเปอร์เซียเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 13 เดินทางได้ 335 ก.ม. ในเวลาเท่ากัน แต่ในรัสเซียนั้น ผู้ที่นำระบบไปรษณีย์มาใช้ก็คือพวกสวิตซ์และเยอรมัน เมื่อครั้งหลังศตวรรษที่ 17 สามารถส่งข่าวสื่อสารได้ในระยะ 6 ก.ม. ต่อชั่วโมงเดินทางเฉพาะเวลากลางวัน และถ้าอากาศดีก็อาจเดินทางได้ประมาณ 80 ก.ม. ใน 24 ชั่วโมงกว่าจะส่งข่าวสารจากมอสโกไปถึงแคว้นชายแดน เช่น Archangelsk หรือ Pskov ต้องใช้เวลา 8-12 วันกว่าจะตอบกลับไปได้ต้องใช้เวลากว่า 3 อาทิตย์เป็นอย่างน้อยเมืองเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างเส้นทางด้วยแล้วการติดต่อกัน ๆ จะทำไม่ได้เลย ด้วยเหตุนี้เองระบบบริหารจากส่วนกลางจึงทำไม่ได้เลยจนกระทั่งเมื่อมีการส่งโทรเลข โทรศัพท์ได้แล้ว

ถ้าจะพูดโดยทั่วไปแล้วสภาพภายในของรัสเซียจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทหารที่เข้มแข็งและมีระเบียบการเมืองที่เคร่งครัดที่สุด ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของรัสเซีย

เองด้วย ดังนั้น สิ่งที่มองเห็นได้ชัดในตอนนั้นก็คือความขัดแย้งกันระหว่างสภาพที่เป็นจริงของรัสเซียซึ่งสวนทางกับความจำเป็นจริง ๆ ของรัสเซียเอง

ดูจากระบบรัฐธรรมนูญของรัสเซียเติบโตช้าเพราะอะไร ก็เพราะว่าสังคมของรัสเซียมีอิทธิพลครอบงำไปเสียหมด ไม่เคยมีการแก้ไขจากเบื้องบน ตรงกันข้ามยิ่งนานวันสังคมก็กลืนความต้องการที่จะต้องมีระบอบการปกครองโดยรัฐธรรมนูญไปเรื่อย ๆ ศูนย์กลางของการปกครองถูกจำกัดโดยเจ้าหรือซาร์ (his oikos หรือ dvor) กษัตริย์ปกครองแบบเอกาธิปัตย์ใช้อำนาจสองชั้นคือเป็นทั้งเจ้าผู้ครองและเป็นทั้งเจ้าของแผ่นดินที่มีฐานะเสมือนเป็น Greek despotes หรือ Roman Dominus และเป็น Russian gosudar กล่าวคือเป็นเจ้าเหนือหัวและเป็นเจ้าชีวิตของประชากรทั้งหมดซึ่งถือเสมือนว่าเป็นทาสโดยตรงของพระองค์ สำหรับดินแดนที่อยู่ห่างออกไปก็ทรงปกครองในลักษณะที่ว้าปล่อยให้เป็นอิสระแต่ต้องเสียภาษีให้ซาร์ระบบ dyarchy นี้ สถาปนาตัวเองขึ้นในเซปป์าไม้ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 12 และ 13 ซึ่งเป็นระยะที่ในอังกฤษ, ฝรั่งเศส และสเปน ได้เริ่มลักษณะความเป็นชาติรัฐแบบตะวันตกและแบ่งการปกครองมาจากผู้ปกครองของตนแล้ว

เจ้านครของรัสเซียเหล่านี้เมื่อมีอำนาจมากขึ้น มีประชากรมากขึ้นก็นิยมแผ่อำนาจออกไปถึงดินแดนของเสรีชนที่อาศัยอยู่ในดินแดนรอบนอก อาทิเช่น ในสมัยของราชวงศ์ "มอสโคว วลาดิมีร์" (Moscow-Vladimir) ซึ่งต่อมาคือราชวงศ์ที่ปกครองประเทศได้เริ่มการปกครองภายในอาณาจักรเล็ก ๆ ก่อนแล้วจึงขยายดินแดนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนได้ดินแดนส่วนใหญ่ของรัสเซีย ปัจจุบัน ดินแดนเหล่านี้มักจะทรงถือว่าเป็น "ที่ดินส่วนพระองค์" หรือ Votchina ซึ่งกระนั้นเจ้าของที่ดินของกษัตริย์ในลักษณะนี้ทำให้ต้องดำเนินตามแบบ dyarchic มาเรื่อย ๆ เพราะความเป็นเจ้าของเดี่ยวของกษัตริย์นี้ก็ทำให้เกิดการคิดค้นเทคนิคใหม่ ๆ และระบบการเงินก็ไม่ดีพอ

ถ้าดูจากหนังสือ Politics ของอริสโตเติล⁷ เล่ม 3 ก็จะเห็นว่าอริสโตเติลนั้นสนับสนุน paternal government คือการปกครองแบบพ่อกับลูก แต่ถ้าศึกษาทฤษฎีของฌ็องโบ- (Jean Bodin) ชาวฝรั่งเศสเมื่อตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 ก็จะเห็นว่าเขาสนับสนุน

⁷ Thomas Hobbes, *The Element of Law, Natural and Politic* (Cambridge : 1928) pp. 81-2, 99-100

ระบบกษัตริย์อัศวิน ซึ่งผู้ปกครองทรงเป็นเจ้าของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ในส่วนของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber)⁸ ให้คำจำกัดความว่า patrimonial system ก็คือ อำนาจสิทธิขาดของบุคคลที่มีพื้นฐานมาจากระเบียบประเพณี อธิบายว่าอำนาจนั้นมีมูลฐานมาจากระเบียบประเพณี แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้วตัวบุคคลจะได้ "อำนาจเต็ม" ที่เรียกว่า "patrimonial authority" ในรูปที่เกินจริงคือเป็น sultanism เป็นเจ้าของที่ดินแต่ผู้เดียวและเป็นนายประชาชน ภายใต้ระบบนี้ ระบบเศรษฐกิจก็จะถูกกลืนรวมอยู่ภายใต้ระบบการเมือง (เศรษฐกิจกับการเมืองจะต้องไปด้วยกัน) เจ้าปกครองเหมือนบริหารภายในครอบครัวคล้าย ๆ กับระบบ "Greek Despots" มีความแตกต่างตรงที่ว่าในระบบอบ despots นั้น อำนาจจักรทั้งหมดเป็นสิทธิขาดของกษัตริย์แต่ผู้เดียว แต่ในระบบพ่อกับลูกนี้ เจ้าผู้ครองเป็นเพียง "ผู้มีสิทธิ" ในการจัดการทรัพย์สินในแผ่นดิน ไม่มีการแยกความหมายออกจากกันอย่างเด็ดขาดระหว่างรัฐ (state) และสังคม (society) ไม่มีให้ความหมายของ "อำนาจทางการเมือง" อย่างแจ่มชัด ไม่มีกฎหมาย และไม่มีเสรีภาพส่วนบุคคล⁹

อย่างไรก็ตาม ก็อาจสรุปว่าระบบพ่อกับลูกนี้ ก็เป็นระบบการปกครองซึ่งเริ่มขึ้นในรัสเซียระหว่างประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 12 และ 17 และโดยแท้จริงแล้วก็ยังยืนยงมาถึงปัจจุบัน และถ้าจะศึกษาเรื่องระบบมัสโควิต (Muscovite) ซึ่งเป็นระบบสำคัญที่สุดในรัสเซียให้เข้าใจด้วยแล้วก็ต้องศึกษาจากบทอธิบายของจูเลียส เคอร์สต์ (Julius Kaerst) เกี่ยวกับโลกเฮลเลนิสติก¹⁰ ที่ว่า

(The Hellenistic state represents) a personal dynastic regime which does not grow out of a specific land or people but it imposed from above upon a specific political realm (Herrschaftsbezirk). Accordingly, it has at its side special, technically trained instruments of rule which originally also have not grown up along with the land but have become

⁸ Max Weber, *The Theory of Social and Economic Organization* (London : 1947) p. 318

⁹ Pipes, *op. cit.*, pp. 22-23

¹⁰ โลกของกรีกตั้งแต่สมัยพิลิปแห่งมาซิโดเนีย อเล็กซานเดอร์มหาราชก่อนถึงสมัยของโลกโรมัน

tied to the ruler of the dynasty by a purely personal relationship, They form the principal support of the new monarchical authority in the form of bureaucracy, subordinate to the king's will, and of a body of battle-ready warriors..... Political life not only concentrates itself in the persons of the rulers; it is actually rooted in them, A citizenry (demos)as such does not exist at all... The people is the object of the ruling authority, not an independent bearer of some national mission"

การดำเนินการของระบบพ่ออุปถัมภ์ในรัสเซีย

ในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 เมื่อพวกสลาฟเริ่มบุกรุกเข้ามาในเขตป่าไม้ของรัสเซียในสมัยแห่งการอพยพสู่ตะวันออกนั้น เขตสเตปป์ย่านทะเลดำตกอยู่ภายใต้การยึดครองของฆาซาร์ (Khazars) เชื้อสายเตอร์กิกจากเอเชียตอนใน พวกเตอร์กิกสายนี้มีได้ใช้ชีวิตเร่ร่อนเหมือนพวกอื่น แต่กลับตั้งถิ่นฐานทำการเกษตรกรรมและค้าขาย บริเวณค้าขายที่สำคัญก็คือบริเวณแม่น้ำโวลก้า นำเอาสินค้าฟุ่มเฟือยจาก Levant ไปยังสถานีการค้าของพวก Ugro-Finnic ซึ่งแลกเปลี่ยนสินค้าด้วยหาส์ ขนสัตว์รวมทั้งวัตถุอื่น ๆ เมื่อสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 พวกฆาซาร์ก็สร้างรัฐที่เข้มแข็งขึ้นคือ kaganate มีอาณาเขตจากแหลมไครเมียไปถึงบริเวณทะเลสาบแคสเปียนและเหนือขึ้นไปถึงตอนกลางแม่น้ำโวลก้า และในที่สุดพวกนี้ก็ติดต่อกับพวกอาณานิคมยิวในเขตแหลมไครเมีย จึงเปลี่ยนไปนับถือยูดาอิสซึมและความเข้มแข็งของอาณาจักรทำให้สามารถสกัดกั้นการรุกรานจากพวกเร่ร่อน ชาวเอเชียอื่น ๆ ทำให้พวกอพยพสลาวิกได้ตั้งมั่นอยู่ในเขตทะเลดำ

ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 8-9 พวกสลาฟในเขตสเตปป์และพวกที่อยู่ในป่าก็ต้องจ่ายค่าบรรณาการแก่พวกฆาซาร์และได้รับความคุ้มครองจากพวกฆาซาร์ด้วย

สำหรับพวกสลาฟตะวันออกนั้นในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 7-9 ได้เข้าอยู่รวมกันเป็นชุมชนชนชาติกิล (tribal communities) ใช้ระบบเกษตรกรรมแบบ slash-burn แบบล้าสมัยตามสภาพความเป็นอยู่ขณะนั้น นั่นคือการโค่นล้มต้นไม้ขนาดใหญ่แล้วเผา ชี้เถาที่เหลือก็จะมีไบเตชและดินดีเป็นปุ๋ยสำหรับ เมล็ดพืชที่จะนำลงหว่านซึ่งการเตรียมดินในลักษณะนี้ย่อมจะทำให้

เพาะปลูกได้ไม่นานนัก เพราะเมื่อปุ๋ยหมดชาวาก็ต้องทิ้งไป และไปเริ่มการเตรียมดินแบบนี้ในที่อื่น ๆ อีก พวกเขาจึงต้องอพยพไปเรื่อย ๆ วิธีการ slash-burn นี้ยังคงใช้ในรัสเซียมาเรื่อย ๆ จนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 ซึ่งชาวนาจำเป็นต้องตั้งถิ่นฐานมั่นคงตามนโยบายรัฐบาลและเจ้าของที่ดินอื่น ๆ จึงหันไปใช้ระบบปลูกพืชหมุนเวียน (three-field) วิธีการ slash-burn จึงเหลือใช้เฉพาะบริเวณที่อยู่ไกลออกไปเท่านั้น

ในเขตสเคปป์นี้ได้มีการตั้งป้อมค่ายขึ้นด้วยเพื่อรักษาความปลอดภัยมีลักษณะเป็นป้อมแบบโบราณหลายร้อยป้อมตามที่ตั้งของชาติสกุลต่าง ๆ ซึ่งต่อมาก็ค่อย ๆ รวมตัวกันเป็นหน่วยสังคมใหญ่ขึ้น เช่นเป็น "mir" มีการนับถือเทพเจ้าร่วมกัน มีพระทำหน้าที่ประมุขที่มีอำนาจมาก

ถึงตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 9 พวกนอร์มันจากสแกนดิเนเวียได้รณรงค์ขยายดินแดนไปถึงตอนกลาง และยุโรปตะวันตก ยึดครองไอร์แลนด์ (8.0) ไอร์แลนด์ (874) และนอร์มันดี (911) ส่วนหนึ่งเดินทางมาจากภาคตะวันออกเฉียงถึงดินแดนรัสเซีย อาณานิคมแรกในรัสเซียก็คือ Aldeigjuborg ซึ่งเป็นเมืองป้อมปราการ บริเวณทะเลสาบลาโดกา เป็นที่มั่นสำคัญในการสำรวจเส้นทางต่อไปในทางใต้ ไปสู่ศูนย์กลางความมั่งคั่งและแหล่งอารยธรรม Levantine เส้นทางติดต่อระหว่างยุโรปภาคเหนือกับตะวันออกเฉียงไกลของรัสเซียเองที่นับว่ามีประโยชน์มาก ในขณะนั้นเนื่องจากการรุกรานของมุสลิมเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 8 นั้นได้สกัดกั้นการค้าของพวกคริสเตียนในเมดิเตอร์เรเนียน นอกจากนี้ ก็ได้ค้นพบเส้นทางซึ่งเรียกในสมัย Medieval Russia คือ Saracen route เส้นทางติดต่อแม่น้ำสายต่าง ๆ ระหว่างทะเลบอลติกและทะเลสาบแคสเปียน ก็ได้อาศัยแม่น้ำโวลกาทำให้ต้องทำการติดต่อค้าขายกับชาซาร์ มีการพบเหรียญรูบิคาอายุระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 9 และ 10 ทั้งในรัสเซียและสวีเดน ซึ่งช่วยทำให้ทราบถึงการขยายวงการค้าอย่างกว้างขวางของพวกนอร์มัน

นอกจากเส้นทางสาย Saracen route แล้วพวกนอร์มันก็ได้พบเส้นทางที่สำคัญกว่านั้นอีกคือ Greek route คือเส้นทางตามแม่น้ำดนีเปอว์ไปสู่ทะเลดำ และคอนสแตนติโนเปิล เป็นการเปิดทางไปสู่เส้นทางการค้า ที่ทราบกันว่าเป็นการค้าระหว่างรัสเซียและไบแซนทีน ในที่สุดพวกนอร์มันก็มีอำนาจครอบครองเส้นขั้วเดินทางเขตแม่น้ำทั้งหมดไปสู่ทะเลดำ พวกนอร์มันได้สร้างป้อมค่ายไว้มากมายเรียกร่องเอาบรรณาการจากสลาฟ ฟินน์และลิทัวเนีย มีชนสัตรีของพวก

สถาปนาและขึ้นตั้ง ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 9 นี้ในดินแดนรัสเซียก็มีได้มีสภาพเป็นเพียงที่ตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาของพวกชาติสกลุสลาวิกเท่านั้น แต่ได้กลายสภาพมาเป็น fortress-cities ของพวกนอร์มัน ซึ่งเขตยึดครองที่สำคัญ ๆ ของพวกนอร์มันก็คือ

1. บริเวณรอบ ๆ อ่าวริกา (Gulf of Riga)
2. รอบ ๆ ทะเลสาบลาโดกาและแม่น้ำโวลคอฟ (Volkhov)
3. ภาคตะวันออกของสโมแลนสก์ (Smolensk)
4. เขตเมโสโบเตเมียระหว่างแม่น้ำโวลก้าตอนบนและแม่น้ำโอกา (Oka)

นอกจากนี้ ก็มีที่แยกออกโดดเดี่ยวที่ใหญ่ที่สุดก็คือ Konugard (Kiev) เป็นศูนย์กลางที่ใหญ่ที่สุด และในระยะนี้เองที่พวกนอร์มันเรียกว่า "รัสเซีย" "Gardariki" ซึ่งมีความหมายว่า "the country of strongholds"

ต่อมาเมื่อประมาณปี ค.ศ. 882 เมื่อเจ้าชาย Helgi (Oleg) ยึดครองบริเวณ Greek Route รวมศูนย์กลางสำคัญ ๆ เข้าด้วยกันคือ Holmgard (Novgorod) และเคียฟ เคียฟก็กลายเป็นศูนย์กลางการค้า ทั้งนี้ เพราะเคียฟนับเป็นศูนย์กลางเก็บเครื่องบรรณาการจากพวกเร่ร่อนที่อาศัยอยู่ในเขตป่าอยู่แล้ว และจากเคียฟก็มีการขนส่งสินค้าทาสล่องไปตามแม่น้ำคเนปเปอร์ตัว

การค้าขายระหว่างนอร์มันและชาวกรีกนี้เองได้ทำให้เกิดรัฐสลาฟตะวันออกขึ้น อาณาจักรนี้เหนือป้อมค่ายและดินแดนที่ถูกผนวกเข้ามานั้น ได้ถูกสถาปนาขึ้นถือเป็นเชื้อสายดั้งเดิม และสืบต่อกันมาจากเจ้าชายนอร์ส คือ Hroerekr หรือ Roderick (the Riurik) ในพงศาวดารของรัสเซีย) ประมุขของราชวงศ์หรือเจ้าชายใหญ่ปกครองในเคียฟ ในขณะที่โอรสและพระญาติวงศ์ก็ถูกส่งไปปกครองตามหัวเมืองสำคัญ ๆ สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ "เจ้าชายใหญ่" นี้ก็คือพ่อค้าอาณาจักรก็คือบริเวณการค้า คอยควบคุมเมืองเล็ก ๆ ให้ส่งเครื่องบรรณาการและรักษาระเบียบอื่น ๆ เจ้าชายแต่ละองค์ไม่ขึ้นต่อกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี พวกผู้ปกครองชาวนอร์มันแห่งรัสเซียนี้จะปกครองแบบแยกคนออกไปจากกลุ่มประชากรที่เหลือ มีกฎหมายสำหรับตัดสินคดีเอง ผังศพแยกพิเศษ จนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 11 คิวานจึงเริ่มเสื่อมเพราะตำนานครใหญ่ ๆ เริ่มมีการจัดตั้งสภาประชาชนที่เรียกว่า veche ประกอบด้วยพลเมืองชาย ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของเจ้านคร

ในนอพอโกรอดและพสกอฟ เป็นต้น สภา veche พัฒนาไปถึงขั้นทำหน้าที่ออกกฎหมายและให้เจ้าผู้ปกครองต้องดำเนินการตามความต้องการของตน ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านครเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ มีเพียงในคิวนเท่านั้นที่ไม่มีสถาบันนี้และการปกครองก็ยังคงควบคุมไม่กับการลงทุนเพื่อการค้าโดยไม่คำนึงถึงกฎหมายและความต้องการของประชาชน

สำหรับการสืบราชสมบัติของเจ้านครนั้นตกแก่หัวหน้าโคตรตระกูลต่าง ๆ ตามลำดับ อาวูโส โอรสของเจ้านครจะถูกส่งไปครองนครต่าง ๆ พี่คนโตที่สุดก็จะเลือกไปครองเคียฟ คนสุดท้องก็ไปครองนครที่อยู่ไกลออกไป และการสืบราชสมบัตินั้นก็เอาแบบพวกชาติกุลเตอร์กิกพวกหนึ่งคือพวกเพเชอเนก คือใช้วิธีสืบมาจากพี่มาหาน้อง มิใช่จากพ่อมาหาลูก อย่างไรก็ตามพอถึงตอนกลางแห่งคริสต์ศตวรรษที่ 11 พวกคิวนนอร์มันก็ได้รับอิทธิพลจากพวกสลาวเพิ่มเติมตัวในสมัยเดียวกันที่นอร์มันในฝรั่งเศสกลายเป็นกัลลิก (Gallic) และหันมานับถือคริสต์ศาสนาออร์ทอดอกซ์เรียนภาษาจากพวกพระ บีแซนทีนแต่งงานกับเจ้าหญิงชาวสลาว ถึง ค.ศ. 912 สัญลักษณ์หิ้งมวลของคิวนที่กัลลัวใช้ชื่อตามแบบสแกนดิเนเวียทั้งสิ้นก็เปลี่ยนกลับมาใช้ในแบบสลาวิกเช่น ชื่อ Helgi ก็เปลี่ยนเป็น Oleg Helga เปลี่ยนเป็น Olga Ingwarr เป็น Igor และ Wsldemar เป็น Vladimir สำหรับชื่อ "Rus" เองก็เป็นต้นศัพท์ของคำว่า Rossia และ Russia ซึ่งหมายถึงประชากรที่สืบเชื้อสายมาจากพวกสแกนดิเนเวีย สำหรับคำว่า Rossian ที่มีความหมายถึง ผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากสแกนดิเนเวียมนั้นน่าจะมาจาก Roslagen ซึ่งเป็นชื่อของบริเวณฝั่งเหนือของสตุ๊อคโฮล์ม ซึ่งในปัจจุบันผู้อยู่ในแถบนั้นก็ถูกเรียกว่า "Rospiggar" ถ้ามาจากคำว่า Ropsmenn ของพวกนอร์ดิกหรือ Ropskarlar ก็หมายถึง "men of the rudder" " หรืออันที่จริงนั้นคำว่า "Rus" ก็คือพวกนอร์แมนและประเทศของเขา นอกจากนี้ ก็มีคำสันนิษฐานอีกที่เชื่อว่า Rus นั้นมีความหมายถึงบริเวณที่อยู่ของชาวรัสเซียนั่นเอง

สาเหตุที่คิวนรัสเซียเสื่อม อาจสรุปได้ด้วยเหตุผลต่อไปนี้คือ

1. ความอ่อนแอของราชวงศ์ที่ไม่สามารถจัดการเรื่องการสืบราชสมบัติให้แน่นอน ทำให้เกิดการต่อสู้แย่งชิงกัน
2. ความเสื่อมทางการค้ากับบีแซนทีนเมื่อปี ค.ศ. 966-7
3. การรุกรานจากพวกอพยพอื่น ๆ เช่น พวกเพเชอเนก ต่อมาก็มีพวกคิวนัน (Cumans)

หรือ Polovtsy พวกนี้ได้เข้าโจมตีบริเวณการค้าอย่างไม่รู้ตัว ทำให้การค้า
ชะงักงัน

สาเหตุเหล่านี้ทำให้เมืองต่าง ๆ ที่เคยส่งบรรณาการให้เคียฟเริ่มแตกแยกออกเป็น

อิสระ

คิวันแตกออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ทางภาคเหนือมีศูนย์กลางที่นอฟโกรอด
2. ทางภาคตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งต่อมาพวกลิทัวเนียและโปแลนด์เข้า

ยึดครองไว้

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนหนึ่ง และอีกตอนในบริเวณระหว่างแม่น้ำโอกาและ
โวลก้า ซึ่งต่อมามอสโคว์ได้ค่อย ๆ แผ่อิทธิพลเข้ามาครอบครอง

บริเวณที่เจริญที่สุดก็คือทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือ เมื่ออาณาจักรไบแซนทีนล่มลงแล้ว
การค้าต่างประเทศของรัสเซียก็เปลี่ยนไปสู่บริเวณทะเลบอลติก และนอฟโกรอด พสกปภกลายเป็น
เมืองหลวงธุรกิจของประเทศ เช่นเดียวกับชาวซาร์และนอร์มันก่อนหน้านั้นพ่อค้าชาวอนอฟโกรอด ก็จะ
ขายวัตถุดิบและสินค้าประเภทของฟุ่มเฟือย แต่นอฟโกรอดเองนั้นอยู่ในสภาพไม่พอเลี้ยงตัวเองจึง
ต้องขออาหารจากเยอรมันและบริเวณเมโสโปเตเมียเขต Volga-Oga นอฟโกรอดกลายเป็น
สมาชิกของสหพันธ์แฮนเซียติก พ่อค้าเยอรมัน เข้ามาตั้งการค้าอยู่ในนอฟโกรอด พสกปภและเมือง
ต่าง ๆ ในรัสเซียเข้าควบคุมกิจการการค้าต่างประเทศของรัสเซียและเพื่อขยายเขตการค้าอนอฟ-
โกรอดก็ขยายขึ้นในทางเหนือถึงเขตภูเขาอูรัล

ในทางการเมืองนั้น เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 12 นอฟโกรอดก็เริ่มจะแยกตัว
ออกจากแคว้นต่าง ๆ ของรัฐคิวัน แม้ในสมัยที่คิวันรุ่งเรืองที่สุด นอฟโกรอดก็อยู่ในฐานะที่ค่อนข้าง
จะได้เปรียบมากเพราะเป็นเมืองใหญ่ของนอร์มัน

ระบบการปกครองภายในนอฟโกรอดเองก็มีลักษณะคล้ายวิวัฒนาการทางการเมือง
ภายในเมืองต่าง ๆ ของยุโรปตะวันตกในเวลาใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มีความมั่งคั่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับ
ของเจ้านคร แต่จะตกอยู่ในมือของพ่อค้าใหญ่และครอบครัวเจ้าของที่ดิน เจ้านครเป็นผู้ขยายเขต
แดนของแคว้นอื่น ๆ แต่ในนอฟโกรอดนั้น เขตแดนจะถูกขยายด้วยการลงทุนและโดยชาวนาซึ่งจะ

เป็นผู้ที่มีอำนาจรองลงมาจากพ่อค้า ส่วนเจ้านครนั้นมืทธิพลน้อยมากทำหน้าที่เพียงในด้านการคัด
สินคดีและจัดการกองทัพ การบริหารประเทศดำเนินโดยสภา veche ซึ่งภายหลังปี ค.ศ. 1200
ได้กลายเป็นศูนย์กลางการปกครองสูงสุดของนคร สภา veche เป็นผู้เลือกตั้งกษัตริย์และออก
กฎหมายซึ่งเจ้านครก็ต้องปฏิบัติตาม กฎหมายค่อนข้างเข้มงวดโดยเฉพาะเกี่ยวกับระบบการเงิน
เจ้านครจะได้รับที่ดินอย่างจำกัด จะเป็นเจ้าของที่ดินหรือซื้อหาสโดยไม่ขออนุญาตสภาไม่ได้ เจ้าน
นครจะขึ้นภาษีโดยลำพังไม่ได้ จะประกาศสงครามหรือทำสัญญาสันติภาพโดยลำพังก็ไม่ได้ รวมทั้ง
จะทำการค้าขายตามลำพังกับพ่อค้าเยอรมันก็ไม่ได้ด้วยลักษณะการนี้พอโกรอดมีเจ้าปกครองรวม
กันถึง 38 องค์ ผู้มีอำนาจสูงสุดในสภา veche ก็คือ "Novgorod boyars " ซึ่งเป็นลูกหลาน
ของ druzhiny เก่า ประกอบด้วยครอบครัวชั้นนำ 40 ครอบครัว ทำหน้าที่เป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนา
ด้วย ครอบครัวเหล่านี้ผูกขาดตำแหน่งสูง ๆ เพราะจุดประสงค์ที่มุ่งเฉพาะด้านการค้านี้ทำให้อพ-
โกรอดมิได้พยายามตั้งตนเป็นคู่แข่งเคียฟเพื่อแย่งเป็นเจ้าของทางการเมืองแต่ประการใด

สำหรับทางภาคตะวันตกและตะวันออกเฉียงใต้ เกิดความยุ่งยากขึ้นเนื่องจากการ
รุกรานของพวกเพเชอเนกและคิวมัน ทำให้พวกสลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตดินดำและเขตป่าต้อง
ถอยเข้าไปอยู่ในป่าลึก และก่อนที่เคียฟจะถูกทำลายโดยพวกมองโกลเมื่อปี ค.ศ. 1240 นั้นสภาพ
ของเคียฟก็ทรุดโทรมลงอย่างมาก เห็นได้จากการที่ Prince Andrei Bopoliubskii แห่ง
Suzdal ปฏิเสธที่จะเข้ามาครองเคียฟเมื่อปี ค.ศ. 1169 ทั้งที่ทรงตีเคียฟได้และมีสิทธิที่จะ
สถาปนาตนเองเป็น Grand Prince กลับทรงตั้งพระอนุชามปกครองแทน และพระองค์เอง
เสด็จไปครองอาณาจักรที่อยู่ลึกเข้าไปในป่า

คริสต์ศตวรรษที่ 13 และ 14 บริเวณที่เคยรวมอยู่ใน Kievan State เช่นบริเวณ
แม่น้ำ Dniepper และแควของแม่น้ำนี้ก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจของลิทัวเนีย แต่พวกลิทัวเนียมิได้
ควบคุมโดยตรงยังคงปล่อยให้พวกเหล่านี้ดำเนินชีวิตไปโดยปกติ พวกเจ้านครเล็ก ๆ เพียงแต่ต้อง
เสียบรรณาการไปช่วยรบเท่านั้น Great Prince ก็มีอำนาจเขตน้อยลงทำให้อำนาจลดลงด้วย
ต้องเอาใจสภาก็ปรึกษาของพระองค์ ซึ่งประกอบด้วยว้สซัลทั้งหมด

ค.ศ. 1386 พวกลิทัวเนียและโปแลนด์เข้าร่วมเป็นราชวงศ์เดียวกันและหลังจาก
นั้นลิทัวเนียก็เริ่มลดความสำคัญลง การปกครองเริ่มกลายเป็นการรวมเข้าสู่ศูนย์กลาง สถาบันเก่า

แตกต่าง ๆ ของลิทัวเนียเริ่มสลายไป การปกครองของกษัตริย์ 2 ราชวงศ์ก็เริ่มมุ่งเข้าสู่ศูนย์กลาง พวกชนชั้นในมณฑลภาคตะวันออกได้กำไรจากการที่ราชวงศ์ของโปลิชเสื่อมลงสร้างอิสรภาพของพวกตนรวมทั้งเรียกร้องอิทธิพลเพิ่มขึ้น อาทิเช่น ตั้งชื่อดินแดนของชนใหม่รวมทั้งเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งกษัตริย์โปแลนด์ด้วย ชุนนางลิทัวเนียบางส่วนเป็นคาทอลิก บางส่วนถือออร์ทอดอกซ์ กลายเป็นอภิชนที่มีอำนาจในการปกครองลิทัวเนียโปแลนด์เกิดความขัดแย้งกันทางศาสนา ทำให้การรวมกลุ่มประชากรรัสเซียเป็นไปไม่ได้โปแลนด์เองก็ไม่ยอมรับนิกายโปรเตสแตนต์ การขาดความจงรักภักดีโรมก็ทำให้พวกคาทอลิกและเจซุอิตส์ไม่เห็นด้วย ทางโรมก็จำเป็นต้องแสดงอำนาจให้กษัตริย์ราชวงศ์ลิทัวเนีย โปลิชและให้ประชากรที่นั่นยอมรับ ในปี ค.ศ. 1596 พวกคณะสงฆ์ออร์ทอดอกซ์ในเชรลิทัวเนียได้จัดตั้งนิกาย Uniate ขึ้นมา ประกอบพิธีศาสนาตามแบบออร์ทอดอกซ์แต่ขึ้นตรงต่อโรม อย่างไรก็ตาม พวกออร์ทอดอกซ์อื่น ๆ ได้ปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามและมองหาผู้สนับสนุนจากภาคตะวันออก ประกอบกับในสมัยการปฏิรูปศาสนา ความขมขื่นระหว่างรัสเซียและโปแลนด์มีมากขึ้น ความพยายามที่จะสถาปนาลิทัวเนีย-โปแลนด์เป็นศูนย์กลางการปกครองในรัสเซียจึงถูกล้มเลิก

จากเหตุผลดังกล่าวมานั้นทั้งนอฟโกรอด ลิทัวเนียและโปแลนด์ ซึ่งมีทั้งความมั่งคั่งและมีอารยธรรมอันสูงส่งในขณะนั้นก็ไม่สามารถจะรวมพวก Eastern Slavs เข้ามาด้วยได้ด้วยเหตุผลแรกก็คือการมองการค้าแคบเกินไป และประการที่ 2 เพราะความแตกแยกในด้านความเชื่อทางด้านศาสนา

เขตที่ 3 ก็คือบริเวณ Volga-Oga ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่เป็น Finnish ซึ่งสถานที่ต่าง ๆ บริเวณนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นชื่อในภาษาฟินนิช มีศูนย์กลางสำคัญคือ Rostov the Great ซึ่งเป็นสมบัติของกษัตริย์ราชวงศ์เคียฟคือ Vladimir Monomakh ลูกชายคนเล็กของโมโนมัคส์ คือ Prince Iurii Dolgorukii (1090-1157) เป็นกษัตริย์อิสระพระองค์แรกแห่งรอสตอฟ ได้สร้างเมืองขึ้นให้มีความเจริญหลายด้านและต่อมาในสมัยของบุตรชายคือ Andrei Bogoliubskii (1110-1174) ก็ได้ดำเนินการต่อมาอย่างดี จนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 12 นครนี้ก็กลายเป็นนครที่มีคนหนาแน่นที่สุดในรัสเซีย ผู้คนหลังไหลกันมาทำมาหากินที่นี่ แม้จากนอฟโกรอดเองเพราะที่นี่เป็นเมืองปลอดภาษี ปลอดภัยจากการรุกรานของพวกโนแมค

และเป็นเขตดินดีด้วย พวกสลาฟที่นั่นได้ผสมเผ่าพันธุ์กับพวก Finns และเกิดเป็นเชื้อชาติใหม่คือ "The Great Russian" ซึ่งจากการผสมเผ่าพันธุ์ระหว่างเลือด Finno-Ugric จึงมีลักษณะแบบตะวันออก (คือมีโหนกแก้มสูงและตาเล็ก) ไม่เหมือนพวกสลาฟอื่น ๆ

แคว้นรอสตอปกกลายเป็นอยู่แห่งรัฐรัสเซียใหม่คือ มัสโควิทซึ่งต่อมาราชวงศ์มัสโควิทนี้ก็สามารถรับทอดอำนาจมาจากราชวงศ์คิวานทำให้เกิดข้อโต้แย้งในภายหลังว่าราชวงศ์มัสโควิทนั้นคือราชวงศ์คิวานใช่หรือไม่ บางท่านรับว่าใช่ บางท่านก็ว่าราชวงศ์คิวานนั้นได้ไปรุ่งเรืองอยู่ทาง Western Principalities มากกว่าเช่นใน Galich และโวลฮีเนีย (Volhynia) ซึ่งต่อมาตกอยู่ภายใต้การปกครองของลิทัวเนียซึ่งยังมีสถาบันและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ตามแบบคิวานหลงเหลืออยู่ สำหรับมอสโคว์เป็นศูนย์กลางการปกครองแห่งใหม่ต่างหากไม่เกี่ยวข้องกับคิวาน

อย่างไรก็ตาม Muscovite state นั้นก็ดำเนินการปกครองแตกต่างจากแบบคิวานไปมาก ทั้งนี้เพราะในคิวานนั้น ประชากรมาตั้งถิ่นฐานก่อนแล้วจึงมีการแต่งตั้งเจ้านคร กล่าวคือ มีการตั้งถิ่นฐานก่อนแล้วจึงมีการสร้างอำนาจทางการเมือง แต่ใน north-eastern นี้ตรงกันข้ามจะเริ่มจากการสร้างนิคมอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้านครก่อน กล่าวคือ อำนาจปกครองมาก่อนตั้งถิ่นฐานผลก็คือเจ้านครทาง north-eastern นี้จะมีอำนาจในการปกครองมากกว่าเจ้านครแห่งนอฟโกรอดและลิทัวเนียดินแดนทั้งหมดเป็นของพระองค์ ประชากรจะอยู่อาศัยในบริเวณนี้ก็คือทาสและลูกนาของกษัตริย์ ไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของแต่ละประการใดซึ่งลักษณะการนี้มีได้มีปรากฏในดินแดนอื่นของรัสเซีย

เมื่อเจ้านครสิ้นพระชนม์ลง อาณาจักรก็จะถูกแบ่งระหว่างโอรส ต่างก็ได้รับส่วนแบ่งของตนเรียกว่า "udel" ส่วนแบ่งที่ได้รับนั้นก็แตกกลายเป็นสมบัติ (Votchina) ของเจ้าชายนั้น ซึ่งต่อมาก็จะถูกแบ่งย่อยออกไปอีกระหว่างลูก ๆ ของพระองค์ ที่ดินที่ถูกแบ่งย่อยนั้นในวันจะถูกขอย่อยจนแทบไม่พอทำกิน เจ้านครเหล่านี้จึงต้องการจะหาที่ดินเพิ่มเติมแต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง จึงต้องอาศัยการสร้างกองทัพที่มีประสิทธิภาพ พระและครอบครัวชาวนามาตั้งถิ่นฐานรวมกัน แล้วจัดแบ่งที่ดินดังนี้

1. ดินแดนส่วนพระองค์ของ prince ซึ่งทรงแสวงหามาเอง
2. ที่ดินของเจ้าของที่ดินและวัด
3. บริเวณดินดำ เพาะปลูกโดยชาวนาเสรี

ในทางเศรษฐกิจแล้วที่ดินทั้ง 3 ส่วนนี้มีคุณค่าไม่ต่างกันมากนักนอกจากขนาดเท่านั้น ชาวารุสเซียในขณะนั้นก็ยังไม่วังจักการทำให้ขนาดใหญ่ที่เรียกว่า latifundia คนที่เป็นเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ก็ไม่ใช่เจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ผืนเดียวแต่หมายถึงเจ้าของที่ดินขนาดย่อย ๆ หลายผืนหรือแต่ละครอบครัวที่มีสภาพกระจัดกระจายกันอยู่

เจ้านครจะเป็นเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ที่สุดของแคว้นซึ่งอำนาจของ prince ที่ได้ก็คือได้จาก oikos (his household properties))กำลังที่มีก็คือทาส (Kholopy) ซึ่งทาสเหล่านั้นได้มาจาก

1. สงคราม
2. พวกคนจนที่ไม่สามารถใช้หนี้ได้หรือพวกที่ต้องการคุ้มครองเข้ามาเสนอตัวเอง การค้าที่สำคัญในรุสเซียทำกับอาณาจักรไบแซนทีนซึ่งสินค้าที่ต้องการมากของไบแซนทีนก็คือทาส ในคริสต์ศตวรรษที่ 12 และ 13 มีบันทึกบางแห่งสรุปได้ว่าหลังจากการทำสงครามแต่ละครั้งนั้นก็จะมีการประกาศขายทาส คือทาส 5 คนแลกกับแพะ 1 ตัว

นอกจากเจ้านครแล้วผู้มีสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดินทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือในสมัยกลางของรุสเซีย ก็คือพวกพระและพวก boyars สำหรับคำว่า boyar นี้มีความหมายถึงขราวาสที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือ seigneur บรรพบุรุษของ boyars ก็คือพวกที่เคยรับราชการใน druzhiny ของ princes แห่งคิวนา ซึ่งภายหลังการค้าทาสเกิดมีปัญหาขาดแคลนในคริสต์ศตวรรษที่ 11 และ 12 ก็จำต้องหันมาแสวงหาดินแดนเพิ่มเติมขึ้น princes เองก็ไม่มีเงินหรือสมบัติที่จะจ่ายให้ boyars เหล่านี้จึงใช้วิธีจ่ายที่ดินที่เป็นป่าลึกและยังไม่มีผู้ใดจับจองเพาะปลูกที่ดินนั้นมอบต่อให้ลูก ๆ ได้และถ้าปรากฏว่า boyars ตายโดยไม่มีลูกชายก็ต้องส่งต่อให้ลูกสาว อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจพวก boyars นี้มิได้ขึ้นต่อการค้าทาสอย่างมากเหมือน princes แต่รายได้ส่วนใหญ่จะได้จากการให้เช่าที่ดินและพวกเหล่านี้ก็จะขึ้นตรงต่อ boyars โดยเจ้านครไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

สำหรับ boyars ไม่จำเป็นต้องเป็นทหารรับใช้อยู่กับ prince ที่เป็นเจ้าของที่ดินเท่านั้น แต่สามารถเลือก princes เองได้ เช่นเดียวกับพวกเยอรมานิก (Germanic) ที่สามารถเลือกหัวหน้าเองได้ แต่ผลที่สำคัญในคิวนัน รัสเซียเกี่ยวกับธรรมเนียมเลือกนายไต้ันนี้ก็คืออาณาจักรถูกแบ่งกระจัดกระจายออกไป ทั้งนี้เพราะว่าสถานการณ์ในขณะนั้นไม่เหมือนปัจจุบัน เพราะถึงตัวจะไปไหนก็ต้องเสียภาษีทรัพย์สินให้แก่ท้องถิ่นของตน บางครั้งพวก boyars เหล่านี้ก็จะเลือกไปรับใช้เจ้านครต่างชาติ เช่นเจ้าชายใหญ่ (Great Prince) แห่งลิทัวเนีย ด้วยเหตุผลนี้เองที่ princes จึงมักจะไว้วางใจหาสหรือพวกกึ่งหาสในดินแดนของพระองค์มากกว่าพวกโบยาร์ทั้งหลายเหล่านี้

ด้วยคุณลักษณะพัฒนาการทางการเมืองภายในของรัสเซียในระยะเริ่มแรกนี้ซึ่งมีช่องว่างระหว่างสภาพสังคม ความมั่งคั่งของชาติ การปกครองแบบสืบทอดมรดกก็กลับแพร่ขยายออกไปด้วยเหตุการณ์ผลักดันจากภายนอกนั้นคือการรุกรานจากพวกมองโกลระหว่างปี ค.ศ. 1237-1240

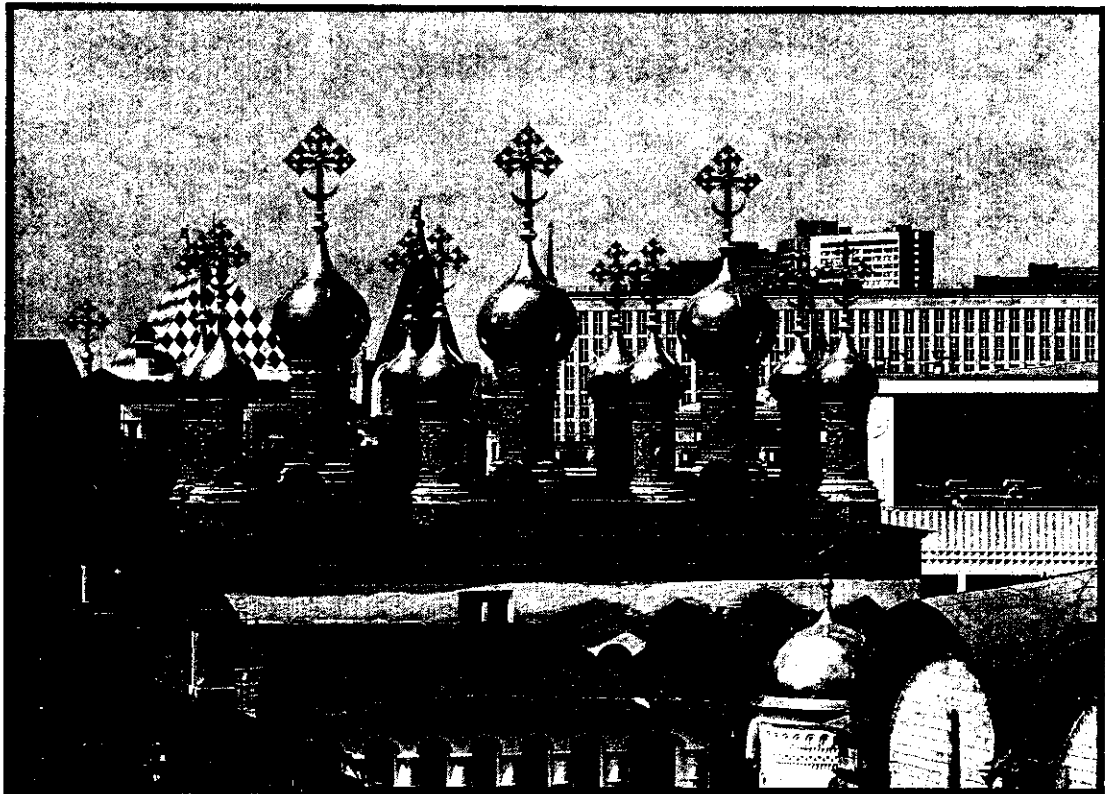
ตั้งแต่ยุคแรกที่พวกสลาฟเข้ามาตั้งถิ่นฐานในยุโรปภาคตะวันออกนั้นพวกเขาได้เรียนรู้ที่จะต้องเผชิญกับการรุกรานของพวกโนแมด เมื่อเริ่มคริสต์ศตวรรษที่ 13 จึงได้จัดตั้ง "modus vivendi" ซึ่งครั้งหนึ่งต้องเผชิญหน้ากับพวกคิมัน ต่อมาพวกนี้ได้เข้ามารวมกันโดยการแต่งงานและการทำสงครามขยายเขตยึดครองทำให้มีเขตป่าที่พวกเขาอาจจะอพยพถอยร่นเข้าไปได้เมื่อจำเป็น พวกนอร์มันด์ไม่สามารถจะเข้าไปรบกวนได้ พวกสลาฟซึ่งสามารถตั้งถิ่นฐานมั่นคงอยู่ได้ในเขตลุ่มแม่น้ำโอกา-โวลกา ทั้งนี้ โดยยกเว้นนอฟโกรอดซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป จนถึงฤดูหนาวปี 1236-1237 พวกทหารม้ามองโกลนำโดย บาดิ (Baty) หลานชายของเจงกิสข่าน จึงเร่งปรากฏตัวเข้ามาในเขตนี้ เนื่องจากได้รับมรดกดินแดนทางภาคตะวันตกจากข่าน กองทัพของเขาเกรียงไกรมากบุกรุกเข้ามาในเขตป่าของรัสเซียเมื่อฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1237 "เหมือนความมืดที่ถูกซ้ำด้วยม่านเมฆ" นี้เป็นคำพูดของชาวอาหรับที่ได้เห็นการรุกรานเข้ามาที่โนน ทั่นี้ ทำลายหมู่บ้านรัสเซีย ปรามปรามผู้ที่ต่อต้านอย่างรุนแรง มึนอฟโกรอดเมืองเดียวเท่านั้นที่รอดพ้นจากการรุกรานอันนี้ เพราะทหารม้าไม่อาจขี่ม้ามุ่งไปได้เนื่องจากน้ำท่วมในฤดูใบไม้ผลิ เคียฟถูกเผาราบและมองโกลก็รุกไปทางตะวันตกและทำท่าจะบุกเข้าไปถึงยุโรปตะวันตก จนถึงฤดูร้อนปี ค.ศ. 1242

ขณะที่ไปตั้งมั่นอยู่ในฮังการี ก็ได้ข่าวการตายของเจงกิสข่าน จึงทำให้กองทัพต้องมุ่งกลับไปมอง-
โกเลียและไม่ได้กลับมาอีกเลย

รัสเซียตะวันออกเฉียงเหนือและนอโฟโกรอดกลายเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิมองโกล
คือ Golden Horde มีศูนย์กลางอยู่ที่ซาราย ทางตอนล่างของแม่น้ำโวลกา พวกมองโกลไม่สนใจ
ดินแดนตอนใต้ โดยเฉพาะเขตป่า สิ่งที่ต้องการคือเงินและกำลังคน ไม่เหมือนกับในจีนและ
อิหร่านซึ่งมั่งคั่งกว่ารัสเซีย สิ่งที่พวกเขาเรียกร้องจึงมีเฉพาะเครื่องบรรณาการเท่านั้น ต่อมา ค.ศ.
1257 จึงเรียกภาษีและเกณฑ์พลเมือง (ส่วนใหญ่เป็นเด็ก) และคอยดูแลผลประโยชน์ให้นาย
บางครั้งก็เกิดมีกบฏบ้าง อย่างเช่นในนอโฟโกรอด 1258-1259 และ 1262 ไนนครอื่น ๆ ซึ่งการ
กบฏแต่ละครั้งนั้นก็ถูกลงโทษอย่างทารุณ

ด้วยเหตุนี้ข่านแห่งมองโกลจึงกลายเป็นผู้ปกครองสูงสุดหลังปี ค.ศ. 1240 ประมุข
สูงสุดของรัสเซียถูกเรียกว่า "tsar" หรือ Caesar (Tsezar) มีความหมายว่า Emperor
แห่งไบแซนไทน์ princes จะปกครองโดยไม่ได้รับการยินยอมจากข่านไม่ได้ ดังนั้น เพื่อให้จะให้
ได้มาซึ่งคำอนุญาตทางกฎหมายที่เรียกว่า "iarlyk" princes ก็ต้องเดินทางเร่ร่อนไปถึง
ซารายและบางทีก็ต้องไปถึงคาราโครัม (Karakorum) ในมองโกเลีย แต่งตัวในชุดมองโกล
ทำพิธีเดินทางระหว่างทางระหว่างกองไฟ ถูกเข้าลงต่อหน้าข่านเพื่อขอให้แต่งตั้งตนเป็นเจ้าของ vots-
hiny ของตนซึ่งปรินซ์ บางคนไม่ยอมทำขนาดนั้นจึงถูกฆ่าตายเป็นจำนวนไม่น้อย ส่วนผู้ที่อ่อนน้อม
ก็จะได้รับ "iarlyki" พร้อมกับคำสัญญาและเชลยศึก ปรินซ์เหล่านี้จะกลับไปปกครองดินแดน
ของตนภายใต้สายตาคบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของคนของข่านที่มีอยู่มากมายในรัสเซียผู้ใดขัดขึ้นก็
จะถูกเรียก "iar yki" คืนและมอบให้เจ้าชายคู่แข่งขึ้น มองโกลจัดการยกเลิก veche เพราะ
เห็นว่าเป็นจุดรวมของพวกต่อต้านที่มักจะชุมนุมกันแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง ดังนั้น เมื่อประมาณ
ตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 จึงมีเมืองที่มีสภาอยู่เพียง 2 แห่งคือ นอโฟโกรอดและพสกอฟทำให้
สถาบันการเมืองซึ่งมีอยู่เพียงสถาบันเดียวในรัสเซียต้องสูญสิ้นลงอย่างสิ้นเชิง¹¹

¹¹ Pipes, op.cit, pp. 31-35

สรุปท้ายบทที่ 4

เนื้อหาในบทที่ 4-5 นี้จะมีใจความสำคัญคือการกล่าวถึง

1. Absolutism ในรัสเซีย
 2. การที่รัสเซียมีสภาพแตกต่างจากยุโรปตะวันตก
 3. ปัญหาเซอร์ฟ
- 4.1 รัสเซียขาดเพื่อนบ้านที่อาจจุนเจือรัสเซียได้จึงต้องพึ่งธรรมชาติของตนเองโดยลำพัง ความขัดสนก็เกิดขึ้นส่วนหนึ่งจากการขาดแคลนเนื้อที่เพื่อเกษตรกรรม และการมีฤดูเพาะปลูกที่สั้นมาก ในขณะที่ยุโรปจะมีฤดูทำการเกษตรถึง 8 หรือ 9 เดือน สัตว์เลี้ยงก็ถูกกักกันไว้ตลอดช่วงฤดูหนาว ฤดูปลูกย่อยออกหากินไม่มากจึงทำให้คู่สัตว์ของรัสเซียด้อยคุณภาพ
- 4.2 "mir" หรือ "obshchina" คือคอมมูนหรือครอบครัวรวม เป็นพื้นฐานสังคมที่สำคัญของรัสเซีย ต่างจาก collective farms หรือ "kolkhozy" ในสมัยต่อมาคือการที่ชาวนาใน mir จะได้รับผลผลิตเป็นของตน แต่ผลผลิตใน kolkhozy จะตกเป็นของรัฐ
- 4.3 "agro-despotism" คือระบอบการปกครองแบบเจียบขาดที่มีได้มุ่งเพื่อการทหารแต่จะมุ่งที่การควบคุมแหล่งน้ำและการชลประทาน ในรัสเซียเริ่มการทำนาแบบกระจัดกระจายมิใช่การทำนาทำไร่บนที่ดินผืนเดียว และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดเศรษฐกิจจากส่วนกลาง ทำให้ต้องมีการสร้างอำนาจเพื่อควบคุมการแสวงหาผลประโยชน์จากแผ่นดินนั้น ๆ แต่รัสเซียก็มิได้มีการสร้างอำนาจทางทหารดังกล่าวขึ้นมาทำให้ผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับกลับหลุดลอยไป
- 4.4 การที่พวกสลาฟต้องอพยพไปเรื่อย ๆ ก็เพราะการทำการเกษตรกรรมแบบ slash-burn จนถึงสมัยการอพยพของวารังเกียนจึงได้เริ่มเปิดศักราชการค้าและการควบคุมแคว้นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
- 4.5 สาเหตุความเสื่อมของคิวาน
1. ความอ่อนแอที่เกิดจากปัญหาการสืบราชสมบัติตามระบบ principality
 2. ความเสื่อมทางการค้ากับไบแซนทินเมื่อประมาณ ค.ศ. 966-7

4.6 อาณาจักรคิวนแตกแยกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ภาคเหนือ มีศูนย์กลางคือ นอพโกรอค
2. ภาคตะวันตกและตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งต่อมากลายเป็น เขตยึดครองของลิทัวเนียและโปล
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งต่อมามอสโกไว้ได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้ายึดครอง

ตัวอย่างคำถาม

1. จงสรุปลักษณะการปกครองแบบ Patrimonialism ในรัสเซีย
2. ในสมัยการรุกรานของมองโกลนั้น นอพโกรอคนับว่าอยู่ห่างจากอิทธิพลของมองโกลโดยตรง เพราะเหตุใดนอพโกรอคจึงมิได้พยายามสร้างอำนาจทางการเมือง
3. จงกล่าวถึงลักษณะการที่ลิทัวเนียเริ่มปลีกตัวห่างจากรัสเซีย และกลับไปยอมรับวัฒนธรรมตามแบบพวกโปล